

КОНГРЕС НА ВЕЛИКИТЕ ПЕРСПЕКТИВИ

В дейността на партията конгресите са били винаги най-важен форум за равностойност, за проверка на извършеното и за начертаване на генералните линии на бъдещото развитие. Колко повече се отнася това за предстоящия VIII конгрес на БКП! Той е призван да сумира крупните резултати от един период на плодотворни дела и да приеме план за комунистическо настъпление през следващите двадесет години.

Нашият народ вече разгръна инициативата си в предконгресно обсъждане на проектодирективите. Той прие като своя главна цел голямата икономическа задача, поставена от партията: да се завърши изграждането на социализма и постепенно да се премине към разгрънато строителство на материално-техническата база на комунизма. Грандиозната по своите мащаби програма предвижда да се ускорят темповете на стопанско преустройство. През 1980 г. България трябва да бъде страна с увеличено седем пъти промишлено производство и с почти утроена селскостопанска продукция в сравнение с 1960 година. Това означава да се разкрият напълно и да се използват цялостно природните и материални ресурси в нашата родина, да се догонват още по-бързи темпове на електрификация, във всички стопански сектори да излезе на преден план борбата за технически прогрес.

Пътят, изминат от страната между VII и VIII конгреси, създаде реални възможности да се начертае конкретна програма за нашия поход към комунизма. През отчетния период в целокупния наш живот се извършиха благотворни промени. Априлският пленум на партията сложи началото на един обновителен процес, който протича дълбоко в недра на цялата наша действителност. Откритото и смело разкриване на неправилните методи от периода на култа към личността доведе до разкрепостяване на творческата инициатива и енергията на комунисти и безпартийни. Линията на социалистическа индустриализация бе продължена съобразно новата обстановка и с разкритите нови възможности за изграждане на тежка промишленост. Селското стопанство бе кооперирано докрай и кооперативните стопанства уедрени. В държавното и стопанското ръководство се проведе преустройствени мероприятия, чийто главен смисъл беше да свържат потъпкано организационно-политическата дейност с производството, с практиката на материалното строителство. Възстановен бе принципът на материална заинтересованост, нарушаван през годините на култа. В последно време се осъществяват мерки за разширение на правата на обществените организации, за по-тясно привличане на масите в управлението на страната. Като засилва обществените начала в работата на държавните органи, нашата социалистическа демокрация се усъвършенствува, освобождава се от спирачките на култовската практика и навлиза в нов етап на зрялост.

Партията си дава пълна сметка за все още съществуващите условия на икономическа и техническа закъснялост, които тежат върху нашето развитие. Затова тя не се занимава с утопии, а прави внимателен анализ на конкретните възможности на народното ни стопанство, държи сметка за реалните факти и действителни икономически потребности. На нашата страна предстои все още относително дълъг път на развитие, преди да се постави пряката задача за изграждане на материално-техническата база на комунизма. Но България е неделима част от нарастващото семейство на социалистическите държави. Международното разделение на труда в социалистическата система и особено разделениято на труда и кооперирането със Съветския съюз дават сигурни гаранции за нашето успешно развитие. Тези небивали темпове ще позволят на нашата икономика да се приближи към равнището на високоразвитите социалистически страни. Това потвърждава дълбоката правилност на извода, който бе формулиран от другаря Хрушчов на XXII конгрес на КПСС: „Изграждането на комунизма в нашата страна е съставна част от изграждането на комунистическото общество в цялата социалистическа общност. Успешното развитие на световната социалистическа система открива перспектива за повече или по-малко едновременно, в рамките на една историческа епоха, преминаване на социалистическите страни към комунизма.“

От практическата програма на комунистическото строителство произтичат и огромните задачи пред науката и културата. Необходимостта от материално-технически прогрес налага като властна жизнена необходимост за работниците от всички сектори да повишават общата си и специална култура. Все по-конкретно и квалифицирано трябва да става стопанското ръководство, все по-компетентна — дейността на стопанските и държавни органи. Щом през първото следващо десетилетие всички младежи и девойки до 16-годишна възраст ще получат задължително осмоласно образование, а през второто десетилетие е предвидено задължително средно образование и четворно нарастване на броя на студентите, то очевидно е какви перспективи се разкриват пред образованието, просветата и културата. Въпросът за кадрите, за тяхната подготовка и квалификация, за способността им да използват всички нови постижения на съвременната наука и техника има решаващо значение за реализацията на поставените задачи.

Новият етап на нашето обществено развитие издига нови изисквания и пред фронта на националната ни култура и по-специално пред литературата и литературознанието. Ако за партийния деец повеля на времето е да бъде годен за все по-оперативно и конкретно ръководство, ако за стопанския функционер е наложително да изстрада като истински специалист в своя сектор, за писателя и литературоведа повече от всякога е необходимо да намерят своето поприще в големия план за свързване на идеологическата работа с практическите потребности на нашия живот. Именно такъв бе смисълът на партийния призив, издигнат в речта на другаря Годор Живков пред писателите от април 1958 година „Повече между народа, по-близо до живота!“ Този призив съдържа цяла естетическа програма за нашата литература и ние вече отчитаме положителните му резултати през последните години. Въпросът за свързването със съвременността се превръща все повече във въпрос на лична творческа съдба за всеки литературен работник. Нови благодатни импулси този процес получи след XXII конгрес на КПСС и Ноемврийския пленум на нашата партия. Пленумът по идеологическите въпроси и националното съвещание за идеологическата работа на партията, състояли се тази пролет, изнесенният доклад на другаря Митко Григоров и приетото решение

на пленума хвърлиха яснота по всички наболели проблеми, предизвикаха подем и желание за работа сред творческите работници.

През годините на култа, колкото и да се повтаряха принципите за висока идейност и гражданска активност на литературата, в действителност пострада именно творческото художествено мислене. Често пъти в тези понятия се влагаше съвсем ограничено съдържание, ролята на писателя се свеждаше до илюстративното оформление в художествени образи на готовите вече постановки, тезиси и решения. Догматизмът удари в сърцето самостоятелността на художественото творчество, специфичните възможности на литературата като изкуство да долавя назряващите в живота проблеми и да ги поставя с гражданска и партийна острота. След XX конгрес на КПСС постепенно литературата си възвръща призванието да бъде самостоятелен откривател на нови истини, разущаващ на непокорени области от действителността. Тя се стреми да бъде новаторска както по проблеми, така и по форма.

През последните години ние сме свидетели на все по-настойчиво и заинтересовано отношение на писателя към съвременността. Овлабяването на съвременната тема вече не се схваща опростено само като злободневен отклик, като календарен отглас по разни поводи на текущата действителност. Съвременността се разбира преди всичко като естетическа позиция и художествено светоотношение, като умение да се схваща духът на преобразованията, които изменят облика на страната и душевността на съвременника. Писателят не се задоволява с ролята на хроникьор и статистик на факти от строителните площадки. Той дири трайните проблеми на комунистическата нравственост и хуманизъм, навлиза в сложния интелектуален свят на днешния човек. Преодоляването на остатъците от схематизъм и лакировка, освобождаването от бедността в художественото мислене се извършва не по пътя на компромисите пред чуждата идеология и ревизионизма, а чрез задълбочаване на марксистко-ленинския поглед за живота, чрез изостряне на чувството за новите потребности на една динамично преустройваща се действителност.

Дълбоко в пластове на съвременната ни литература се извършва процес на обновление, на търсения, на новаторски решения. Поезията ни като цяло все повече се отърсва от предишната си болест — декларативността и плакатната тезисност и търси нови средства за проявление на едно ново светоусещане. Преобладават формите на поетически монолог, поетът пише размисли „за времето и за себе си“, нахвърля смели хипотези за нашето движение към бъдния ден. Към комунизма поезията ни ще отива с обогатен художествен арсенал, с повишена чувствителност за темповете на преустройството, с нарастващ интелектуален багаж. А това не само не намалява степента на нейната гражданска и политическа заангажираност. Тъкмо напротив — то подпомага усилията ни за едно по-високо политическо и естетическо равнище на съвременната литература.

Ако и лириката да е водещ жанр през последните години, радващи успехи има и нашата белетристика. Автори от разни поколения и особено по-млади писатели правят все по-смели опити да третираат най-новите явления в съвременността, да откриват днешните форми и прояви на противоречието между новаторското и консервативно начало в действителността. Създадоха се редица образи на герои, които бяха немислими в периода на култа и които свидетелствуват за заниманието на писателя с парливи конфликти, за страстната му партийна и гражданска заинтересованост от победата на новия ленински стил и методи на работа. А това означава обо-

гатаване на хуманитарните и нравствени ценности, създавани от нашата литература. Неделими от тези факти са и различните новаторски начинания в областта на жанра и композицията, интересните домогвания към лирико-асоциативна проза, към интелектуално осмисляне на натрупания нравствен и житейски опит. Изострянето на погледа на писателя за съвременността се отразява най-благоприятно и върху произведенията на историческа тематика. Там издържат изпитанието именно онези автори, които сгумяват да огледат историческото и революционно минало на нашия народ от висотата на съвременните наши знания и постижения. Обновителните процеси засягат всички литературни жанрове, включително и драматургията. Писател на съвременните ни автори все по-трайно завладяват репертоара на българските театри.

Големи са отговорностите на литературната теория и критика, които трябва да систематизират извършваните се процеси, да сумират опита на художествената практика и се отзовават своевременно на най-характерните, на показателните в положителен или отрицателен смисъл литературни факти. В програмата на КПСС, а също и в нашите проектодирективи се подчертава задачата на изкуството да формира сред народа високи художествени вкусове. Именно критиката е, която ще се възползва от конкретния художествен факт, за да утвърждава здрав естетически вкус, да помага за преодоляването на примитивизма и безвкусицата. Годици наред ние се задоволявахме с една обща фраза за изоставане на критиката. Не е обаче тайна, че напоследък настъпва постепенно раздвижване и на този фронт, появяват се рани предвестници на тъй много очакваните творчески разговори, спорове и дискусии. За сега това са все още епизодични явления, единични престрелки и реплики, на които предстои да прераснат тепърва в организирано обсъждане на нагледите въпроси на литературното развитие. Голяма е ролята в това отношение както на Съюза на писателите, така и на Института за литература при БАН, на неговите секции и на катедрите към Софийския университет. Всички тези звена трябва да обединят усилия и да се насочат организирано към най-важните проблеми, поставени пред литературоведската мисъл. Всеки литературовед трябва да се чувствава отговорен за общото повишаване на теоретическото равнище на литературознанието. Предстои да се поставят и разрешат сложни методологически проблеми, да се пристъпи към широки теоретически обобщения. В Съветския съюз вече се работи върху кардинален труд по процесите на литературното развитие, взети в световен мащаб. Усъвършенствването на общата естетическа методология е неделимо от специализирането и детайлното разработване на отделните области на литературната наука. Все повече ще нараства интересът към такива области на литературното изследване като стилистиката, психологията на литературното творчество, стихознанието, сравнителното изучаване на отделните литератури и пр.

За да отговорят на новите потребности, самата литературна наука и критиката трябва да се преустройват, да поощряват творческата и научна оригиналност, самостоятелните решения и търсения. Нараства значението на индивидуалността на литературоведа и критика. Днес е немислим новият етап на литературознанието без гражданския патос на самия изследовател, без неговото лично, заинтересовано отношение към парливите въпроси на съвременния живот, без неговия усет за новото. Старото разделение между „чистия“ литературен историк и „чистия“ критик се преодолява. Ще се формира нов тип литературовед — с широк профил и разностранни интереси, който осветлява явленията на миналото от най-съвременна пози-

ция и който използва в критическата си дейност целия културен и литературен резерв, натрупан от човечеството. Необходимо е да се проявява идейна възискателност, максимална принципност и диалектическа гъвкавост при тълкуване на литературните факти. Принципност и търпимост — това са две неизбежни условия за пълно нормализиране на литературния живот, за озониране на литературната атмосфера от всякакви рецидиви на култовското минало.

Перспективите са възнуващи, задачите са огромни, отговорностите са големи! Изискванията растат не с дни, а с часове. На тях ще стовори само онзи, който върви в крак с темповете на преобразованията, който е чужд на равнодушието, застоя и самодоволството, който усвоява най-новите средства, методи и форми на работа. Думите на Пушкин, отправени към писателя: „Да бъде наравно с века си!“ — днес придобиват нов смисъл и зазвучават с пълна сила.

Литературните работници посрещат VIII конгрес на партията с увереност, че той ще постави и разреши назрелите въпроси на нашето развитие, ще хвърли обилна светлина върху изминатия път и ще ни въоръжи с практическа програма за комунистическо строителство. Партията призовава към комунистически размах и инициативност, към напрежение на мисълта и волята за творчески труд! Да отговорим на властните повели на комунизма!